

**Botanisk Forenings ekskursion 3. juni – 12. juni 2016 til
Estland**

Rapporten redigeret:

af Sten Moeslund.

Forsidefoto:

Misumena vatia (en "kamæleon"-edderkop, hun) på Ridder-gøgeurt. (Foto: Malene)

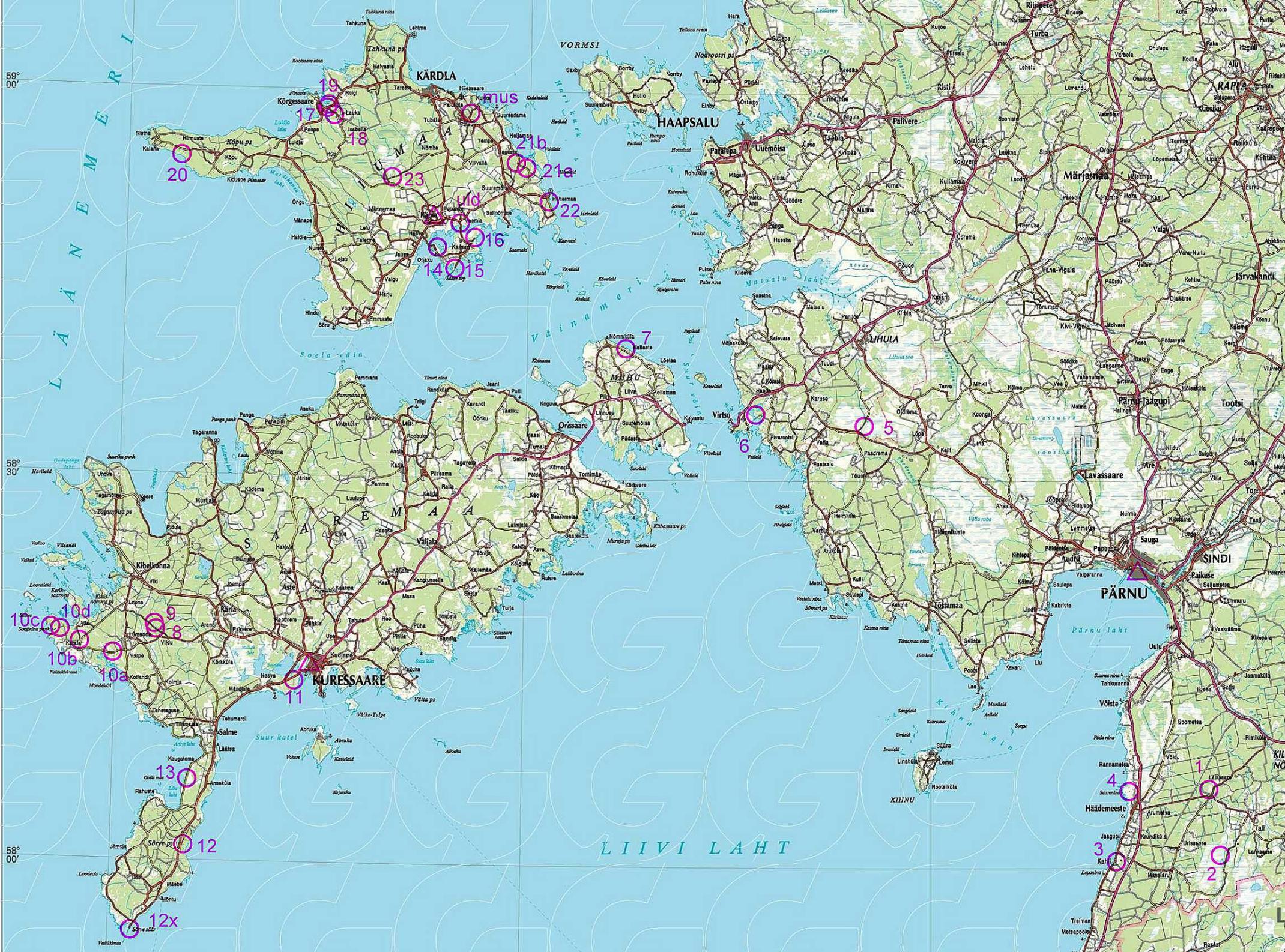
Fyrreskov med fruesko. Øen Hiumaa i Estland - 9 juni
2016

Fruesko malet (akvarel) på udflugten 9.6.16 på Hiumaa (Kirsten Tind).

Peter Wind og Tiiu Kull (Foto: Lene Køhler)

Indholdsfortegnelse

Deltagerliste	side 6
Fotos af deltagere	side 8 – 9
Indledning	side 11
Dagbogsnoter	side 12 – 31
Svampe	side 32 – 36
Sommerfugle	side 37 – 42
Fugle	side 43 - 45

Planteliste, familieliste og liste over orkideer finder du bagerst.

Deltagere

Peter Wind (leder)	2300 København S.	Bente Olsen
Anette Møller	22888997/ 23747587	Tornskadevej 38
Moesbakken 19. 8410 Rønde		8210 Århus V
Skinfaxevej 10. 8800 Viborg.		23348904
25475449/ 24668765.		
Jytte Leopold	Sten Moeslund	Carsten Hunding
Claus Leopold	Malene Fischer	H C Andersensvej 27
Christiansøvænget 56	P.G. Ramms Alle 7, 4. tv.	5700 Svendborg
5500 Middelfart	2000 Frederiksberg	51319113
40185814.	23249023/ 61465533	
Kirsten Nielsen	Erika Grøntved Christiansen	Kirsten Tind
Erik Skov Nielsen	Søren Grøntved Christiansen	Søndergårdsvæj 45
Lundeskolevej 13	Frederiksborgvej 66, st.	2870 Dyssegård
4850 Stubbekøbing	4000 Roskilde	30228057
51646380.	3089605/ 30896048	
Leif Wegge Laursen	Terkel Arnfred	Carsten Meier Koch
Ida Bjerse Laursen	Mågevej 26	Græsbjergvej 62
Skovhaven 128	9000 Ålborg C	4760
5320 Agedrup	30239997	Vordingborg
29468397/ 40474114.	Inge-Lise Krylbo	21332335
Thyge Enevoldsen	Harald Hammer	
Inger Arnfred Vedel	Mørkhøjvej 144 F	Grith Styrck Carlsen
Dalgas Boulevard 52	2860 Søborg	Overgaden Oven Vandet 30 B
2000 Frederiksberg.	24798154	1415 København K
Lene Køhler	Tove Burmeister	51306277
Kærmark 29	Rudy Burmeister	
2650 Hvidovre	Tokkerupvej 4	Karin Ravn-Jonsen
36756452.	4640 Faxe	Kystdirektoratet
	56714284	kajra@kyst.dk
Bente Lambertsen	Gunnva Gotved Jacobsen	20890874
Lergyden 1, Bred	Thorsgade 68, st. th.	
5492 Vissenbjerg	2200 København K.	Ruth Nielsen
23495998.	22170181	Astilbehaven 140
Janni Lindeneg		2830 Virum
Jens Stoumann Jensen		26709427
Weidekampsgade 25, 6. tv.		
		Tiiu Kull
		Professor på Universitetet i
		Tartu.
		Generel guide på hele turen.

Terkel

Sten

Søren

Erik

Carsten

Inger Harald

Peter

Anette

Lene

Grith

Kirsten

Inger-Lise

Rudy   Malene   Bente   Thyge   Leif   Carsten   Claus   Jytte
Kirsten   Ida   Ruth   Bente   Karin   Jens   Tove   Gunvva   Janni   Erika

Indledning

Sten

Så blev det atter engang tid til en tur til Estland, hvor foreningen senest ekskurserede ultimo juni 1995 i det østlige Estland; øen Saarema i Østersøen og nogle få lokaliteter langs Østersøen.

Nu blev det i stedet på forslag fra Malene og Tiiu Kull (vores botaniske guide fra universitetet i Tartu) den vestlige del af fastlandet; Saarema og den dragende ø nordøst herfor, Hiiuma, som blev rejsens mål. Vores vanlige turarrangør, Andrej fra Kosmos Travel (SLO), arrangerede – med respekt af de ganske mange ændringsforslag, en fantastisk tur, som dog var så meget tidligere i juni, end den forrige, at vi i 1995 så den karismatiske Hvas Klokke i egeskoven tæt ved Kuressaare, hvor vi boede på Saarema og omvendt ikke så de ufattelige mængder af Fruesko i blomst, som vi fandt mange steder i 2016, hvor Hvas Klokke kun var i begyndende knop.

Men inden vi kom så langt, var der lige et par småknaster, der skulle ryddes af vejen. Vores flyselskab Estonian Airlines t/r til Estlands hovedstad, Tallinn, gik nemlig fallit få måneder før vi skulle afsted. Det blev så i stedet Baltic Air, som kun flyver til Riga i Letland. Herfra blev det så bus langs kysten til charmerende Pärnu i Estland, som er en vigtig turist- og badeby, men som de to dage, vi var der, havde sangfestival for kvindekor i folkedragter fra hele Estland – og det fyldte naturligvis meget.

Hotellet vi boede på, var ikke det mest checkede, det var lidt småt og gammeldags, men fungerede rimeligt, selvom madmor holdt nøje rede på den enkeltes portioner.

Tiiu stødte til inden vi tog færgen til øen Muhu og kørte videre til hovedbyen på Saarema, Kurressare, hvor et tip-top hotel, med et ambitiøst køkken og et flot udvalg af øl og vine, var en øjenåbner for de 9 deltagere, der også havde været med i 1995. Dengang boede vi lidt længere ude af kysten i noget lejrskolelignende byggeri, med en utrolig udsigt fra værelserne mod vandet. 4 – 5 arter af vintergrøn og 3 – 4 arter af orkideer inden for få meter fra vinduerne.

Men mindre kan selvfølgelig gøre det – og man bliver jo også ældre.

Fra Saarema til Hiiuma med færge. Spændende og jo helt ukendt for os og Tiius favorit. Med god grund, må man sige. Trods sin relative lidenhed var her en del uforstyrrede lokaliteter med et voldsomt naturindhold.

Efter Hiiuma var Riga og Hotel Islande voldsomme gestalter, men på hjemrejsegaden viste de ældre bydele sig i al deres charme, med store pladser, brede boulevarder og fantastiske jugend-bygninger.

Carex davalliana

Hvas Klokke

Alm. Månerude

Alle er scanninger af dias fra den sidste tur til Estland i 1995 (Foto: Sten)

Lørdag den 4. juni

Lene Køhler, tekst og billeder

Det var smukt vejr, da vi stod op. Der var en rigelig morgenmad med æg, pølse og ost. Brødene var af meget forskellig kvalitet. Nogle var heldige med at få rugbrød. Foruden havregrød, hvis man havde lyst til det.

Vi var alle klar til at køre kl. 9. Det var den samme bus, men den var endnu ikke lavet. Peter stod og snakkede med vores botaniske guide Tiiu Kull, som dog denne dag kun skulle være med os til frokost.

Vi kørte til turens første lokalitet Laiksaare. Inden vi gik ind i området var der en informationstavle og nogle meget nydelige toaletter. Det var et område med sumpskov. Det mærkede vi snart, så myggesprayen kom hurtigt frem. Vi skulle gå en rundtur på 2 km. Undervejs var der standere med beskrivelser af nogle af de specielle planter, der var i skoven. Der var flere svampe, men ingen fuglesang. Det var underligt. Ude ved bussen blev vi præsenteret for Monika. Hun skulle være vores guide resten af dagen. Hun havde boet i nærheden af vores næste lokalitet Nigula.

Det var en kæmpestor højmose. Der var lige lagt nogle nye gangbroer. Planen var, at vi kunne gå tre km ud til en ø i højmosen og spise vores frokost der. Her var eventyrligt flot. Undervejs var der to fugletårne. Hvor man virkelig kunne få et super indtryk af denne kæmpestore højmose. Nogle steder kunne man godt træde lidt udenfor brædderne, hvis der var noget, der skulle undersøges nærmere eller fotograferes. Der var dog et par stykker, der fik en sok. Vi var mange, der spiste frokosten i det andet fugletårn. Frokosten var ikke stor: en lille sandwich (et lille stykke hvidt brød med skinke, ost og tomat) en yoghurt, et æble og en flaske vand. Herude satte Kirsten sig og malede et billede af det flotte landskab.

Vi kørte til 3. lokalitet, hvor vi bare skulle have et kort stop på 15 min. Det var egentlig et knudepunkt for trækfugle. Der var lavet en feltstation, til ringmærkning af fuglene. Vi skulle se sand-nellike og skrænt-star.

Bagefter skulle vi ud til Luitema Looduskaitseala strandeng. Monika bor i en landsby, der ligger lige op til engen. Vi kørte igennem byen, selvom der var marked og agility. Der blev grillet vildsvin, men vi kom ikke ud af bussen. Hele dette område var meget benyttet af russiske piloter under besættelsen. Monika

var meget involveret i genopretning af dette store område og udsætning af kvæg og heste. Mens vi gik på engen, kom der 14 traner flyvende over os. Det var et super flot syn. Herude på engen gik min makrolinse helt kaput, øv.

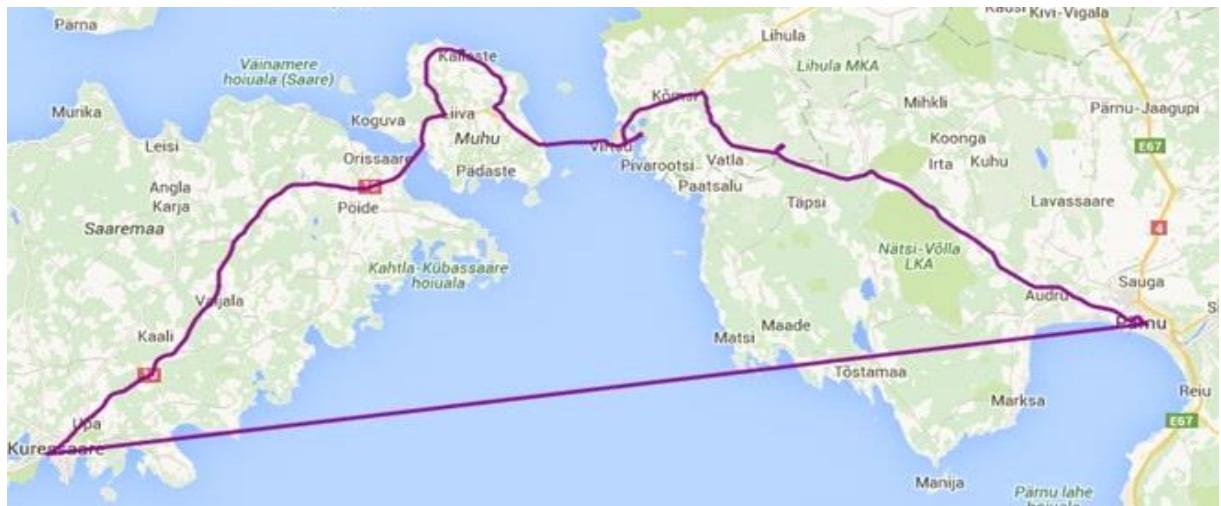

Traner

Vi kørte tilbage til hotellet, hvor forretten var en slags minestrone-suppe. Hovedretten var kamsteg, kogte kartofler samt mere end overkogte grønsager. Kromutter stod og holdt øje med at ingen tog mere end et stykke kød. Desserten var fløde pisket op med jordbær. Derefter var vi flere, der gik ned i supermarketet for at købe brød, pølse og ost til frokosten næste dag. Det var en lun aften. Terkel og Carsten var gået lidt rundt i byen. Her så de mange damer i nationaldragter. Der var national sangfestival i Pärnu denne lørdag med deltagelse af forskellige kor.

Sangfestival

Tuhu-käret med liden kæruld n.tv.

Søndag den 5.6.

Erika, tekst

Søndag var skiftedag, hvor vi skulle fra Pärnu på fastlandet via Muhu til Kuresaare på Saaremaa. Men dagens to første lokaliteter lå før sejlturen. Og hvilke lokaliteter.

Første stop var Tuhu, en moselokalitet med en mere end 1 kilometer lang og smal gangbro. Her fik vi demonstreret, hvilken udfordring det er for en guide, der går Forrest, at få fortalt mere end nogle få om, hvad det er, vi finder. Og den endnu større udfordring det kan være at fotografere, når der står 30 andre deltagere, der ikke kan overhale på den smalle plankebro.

Vejkanten ved bussen var en lokalitet i sig selv med bl.a. ridder-gøgeurt og mose-vintergrøn. Arter vi senere skulle se i mængder.

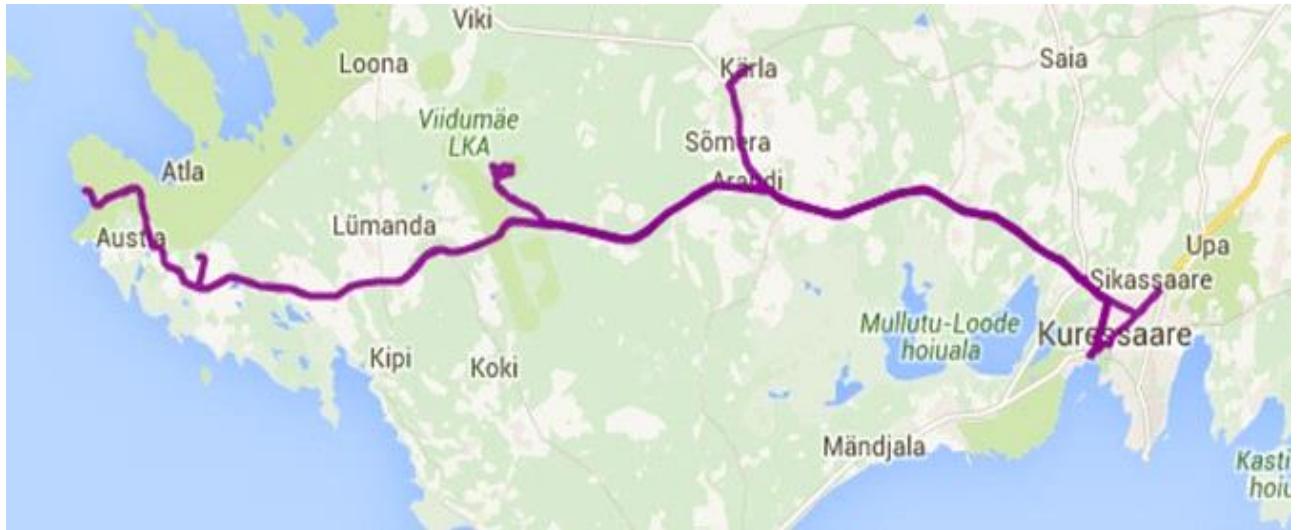
Ved at følge gangbroen kom man fra de mest kalkrige kær til fattigkær og højmose. Rigkæret rummede mange orkideer bl.a. hvidgul gøgeurt, rust-skæne og mængder af storlæbet blærerod. Herefter dukkede rariteter som grenet star, fin kæruld, liden kæruld, langbladet soldug og blomstersiv op, alle arter, der er meget sjeldne i Danmark. Gangbroen fortsatte igennem fattigkær med pors, mose-pors og multebær til vejen, hvor bussen var kørt frem for at samle os op.

Lælatu-løvengen er kendt af deltagerne fra turen i 1995, men endnu engang en stor oplevelse. Det er den mest artsrike skoveng i Europa med op til 76 arter pr. kvadratmeter. Der er fundet 470 arter, heraf 23 arter af orkideer. Der er 153 ha løveng, hvoraf de 30-35 ha bliver drevet som løveng, der slås efter 1. juli. I en årrække har der foregået gødsningsexperimenter på noget af området, men de er nu afsluttet.

De centrale enge har været drevet med høslæt i over 1.000 år, og der menes aldrig at have været sammenhængende skov på arealerne. De menes heller aldrig at have været afgræsset (bortset fra lidt eftergrænsning sidst på året). Der har ikke været foretaget omfattende rydninger de seneste 50 år. Det er et enestående stort og blomsterrigt område med imponerende mængder af eng-skær og afbildt høgeskæg samt turens første fruesko og blåtoppet kohvede som bunddækkende.

Efter løvengen var det tid til at konstattere, at gårsdagens beskedne madpakke gentog sig. Flere havde været forudseende og nød godt af at have suppleret med indkøb af groft brød, tomater og ost. $\frac{1}{2}$ times sejlads til Muhu, den mindre ø, der er forbundet med Saaremaa med en dæmning. På Muhu blev der botaniseret på en nordøstlig kystskrænt ved Üugu med artsrigt alvar, kalkklipper med mange bregner og et fint kildevæld med bl.a. mygblostm.

Vi var fremme ved det 4-stjernede Hotel Georg Ots i Kuressaare i god tid før aftensmaden. Denne blev indtaget med udsigt til havn og hav og var en lækker treretters kødløs menu. Muligheden for at tilkøbe vin og øl blev benyttet, ligesom muligheden for at dyrke after-botany i baren indtil midnat. Nogle af os gik en tur først, for at få et indtryk af havnen med borgen og byens fine træhuse.

Mandag d. 6. juni

Erik & Kirsten, tekst og fotos

Det nye hotel Georg Ots i Kuressaare havde et meget righoldigt morgenbord med mange hjemmelavede retter med lokale råvarer.

Dagens første stop var ved et lokalt supermarked, da folk manglede øl og vin. Sjældent er der set så mange slukørede botanikere kommet tomhændet ud af butikken! I Estland må der ikke sælges nogen form for alkohol før kl. 10. Vi kørte derfor til den næste by, Kärdla, hvor vi kl. 10 kunne handle sammen med de lokale, som også havde drukket den forrige dags indkøb op. Mens vi ventede, kørte en traktor med vogn forbi. Noget sort faldt af. Ifølge Tiiu var det tørrede alger fra havet. Det skulle bruges til marmelade.

Stoppede ved Raunu, et højt jernudkigstårn, hvor max. 6 personer af gangen måtte klatre op. Man kunne stort set ikke se andet end træer fra toppen. Lige efter kom vi til Viidumae naturreservat. Her ventede Mari Raitalu, som var botanikguide på Botanisk Forenings Estlandtur i 1995. Hun deltog i rundturen, som omfattede eng og skov. Mari har i sin tid skrevet speciale om dette område.

Så var det blevet frokost og vi fandt en parkeringsplads med borde og bænke, og satte os forventningsfulde ned. Efter den fine morgenmad, var vi spændt på madpakkerne fra hotellet. Men ak - de var ikke ombord i bussen, så endnu en gang en flok skuffede botanikere! Efter lidt snak frem og tilbage endte det med, at vi kørte tilbage til hotellet, hvor madpakkerne lå klar, og så spiste vi dem i bussen på vej til næste lokalitet.

Det var en eng, der ikke dyrkedes længere. Her var fyldt med ridder-gøgeurt. Herfra kørte vi til Karala alvar, med blandt andet salep-gøgeurt. Lige inden steg en lokal botaniker (Arthur) på bussen. Han så ud som om han kom direkte fra havearbejde med grensaks og arbejdshandsker i lommen, og han var med resten af dagen. På vej ud til kystoverdrev ved Elda kørte vi ad smalle skovveje, hvor luften var fuld af guldsmede, der sværmede rundt overalt udenfor busvinduerne. Enkelte steder hang træer og grene for langt ud over vejen og nu afsløredes det, hvorfor Arthur havde grensaks og arbejdshandsker i baglommen. Han og Tiiu ryddede plads, så bussen kunne komme frem. Fra bussen gik vi ret hurtigt ca. 1½ km langs kysten for bl.a. at se horndrager. En ung havørn fløj over os, mens en ældre sad på en sten langt ude på et næs.

Dagens sidste uheld var, at Stens nye bukser var totalt revnede, så Kirsten T. syede dem efter aftensmaden.

Landbrug.

Vi så ikke mange dyrkede marker på Saaremaa og meget lidt i øvrigt i den del af Estland, vi kørte igennem. Der var en del ret ekstensive slætgræs-marker, hvor der blev lavet wrap-baller, og noget afgræsning med fedekvæg. Vi så også Blå Stregbælg til dyrefoder. I de dyrkede marker så vi vinterhvede, rug, vårbyg, hestebønner, vårraps og en enkelt ærtemark. Rigtig mange steder var der nogle mindre arealer med kartofler. Flere steder i vårbyg kunne vi se ager-padderokke i lige rækker. Rødderne havde fundet drænrørene.

De landbrugsmaskiner, vi så fra bussen, så rimelig nye ud, mens gården så meget nedslidte ud. Generelt var husene nedslidte og trængte til maling, mens haverne var meget velplejede.

Loode Kammik egeskoven Ø.f. Kuurresaare med fruesko, hvas klokke, afbildt høgeskæg og mange andre. Til venstre forstenede søliljer ved stranden ved Loo alvar.

Tirsdag d. 7. juni

Terkel, tekst og billeder

Letskyet morgen, senere overskyet og der kom et par regndråber, om eftermiddagen sol, kraftig vind da vi var ved fyret og på alvaret. Hjemme kl. 16.15, efter at have tilbagelagt 114 km med bus og til fods.

Efter at have nydt morgenmad på det meget store og fine hotel skulle vi køre kl. 9. Afgangene blev lidt forsinket, for da nogle var begyndt at bære frokostmadposer ind i bussen blev de bremset, poserne skulle først i gule transportkasser.

Der var kun 3 km til første stop, **Loode Tammik (Loode Egeskov), lok. 11**, hvor vi var en time. Det er en åben egeskov (Stilk-Eg) med mange urter. En del egetræer var dræbt af Svovlporesvamp sagde en svampekyndig. Der kommer vildsvin, kunne man se. Tiiu fortalte, at der dog ikke er så mange nu, de var syge sidste år (desværre var mange tamsvin det også). Indledningsvis blev vi vist hen til tusindvis af fruesko-planter, hvoraf nogle endnu var pæne. Der var også meget andet, jeg noterede slangetunge, ægbladet fliglæbe (mange), skov-gøgeurt, blodrød storkenæb, bjerg-kløver, blåtoppet kohvede (i går sagde Tiiu at det er denne art og alligevel ikke polsk kohvede), kassubisk ranunkel og hvas klokke i knop.

Lok. 12, Viieristi kæret, er langt ude på Sørve-halvøen i det sydvestlige hjørne af Saaarema. Her er en gammel kystsentræ (som der nu er op mod 1 km sump nedenfor, da landet hæver sig), nederst på centræn siver kalkholdigt vand ud på et langt stykke. Tiiu lavede speciale dér, så vidt jeg forstod. Der var et par hundrede meter gennem fyreskov derud, mange plettet kongepen, en trappe ned, af kalkstensstumper så jeg kun kan angive antallet af trin til ca. 45, og en lille platform hvor man kunne sidde og se ud over sumpen. Man kunne gå ud, gummidstøvler blev anbefalet (bare fødder kunne også bruges). Det særligste var russovs gógeurt, hvoraf der sås et par planter, en af dem med en enkelt udsprunget blomst. Bjørnebrod var der mange af. Jeg så også foldfrø, vibefedt, rust-skæne og langbladet soldug og fik forevist kalk-egebregne.

Søren og Erika fotograferede den sjeldne sommerfugl, aske-pletvinge, som jeg også fik set.

Vi havde nu omrent brugt de halvanden time der var afsat. Nogle gik hen til bussen og hentede madposerne så vi kunne sidde oven for trappen og spise.

På sydspidsen ved **Sääre Fyr (lok. 12x)** var vi en halv time. Det blæste! Der er et stort toenhalvetages beboelseshus, meget større end dem jeg er vant til at se ved fyrtårne i Danmark.

Peter ville ikke lave planteliste her, men lod mig notere lidt af, hvad vi andre så: kvan, strand-vortemælk, farve-vajd, hjorterod, stivhåret kalkkarse, klæbrig limurt, brudurt, kløvplade, farve-gåseurt.

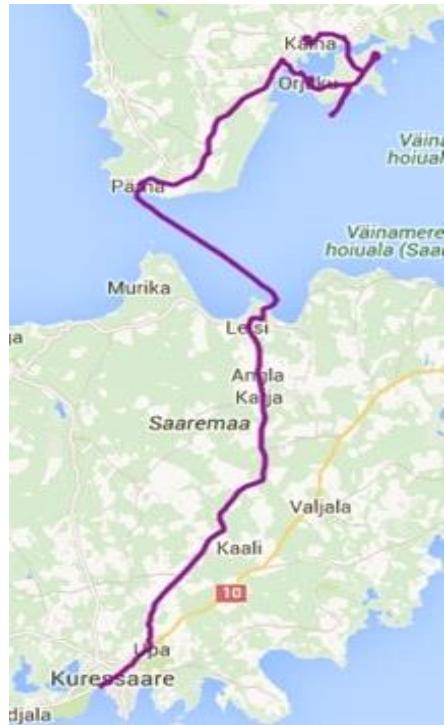
Thyge observerede i sin kikkert en mårhund, og vi så dværg-terne og fjord/hav-terne.

Sidste lokalitet, **nr. 13**, var **Loo Alvar**, hvor vi tilbragte en times tid, i kraftig blæst, og solskin. Ved vejen lå to meget store stakke af fældede nåletræer. Der var meget tørt, et sted mudret overflade og en vandpyt. Jeg noterede baltisk gógeurt, langakset trådspore, ridder-gógeurt (mange i fuld blomst, forskellige at se), kødfarvet gógeurt, mygblostm og flueblomst.

Ved stranden lå en vold af små flade sten, mange med cylindriske fossiler, nogle stykker lignede (udfyldte) serviettringe. Det var af söliljer fra silur-tiden.

Klokken var kun 15. så vi kunne nå at køre til dagens første lokalitet igen, hvor Inger foreviste nogle få eksemplarer af hvas klokke, halvmeterhøje med knopper, og vi kunne gense noget af det fra i formiddags.

Allerede kl. 16.30 var vi tilbage på hotellet.

Onsdag d. 8. juni

Claus og Jytte, tekst og fotos, samt Claus vignetkort til alle dagbogsnoterne

Efter den oprindelige plan skulle vi i dag besøge Europas største meteorkrater midt på øen Saaremaa, og så med færgen over til nabøoen Hiiumaa. Men her i lavsæsonen er der kun en overfart tidligt om morgenens, så vi skal tidligt op, og der var ikke tid til at se meteorkrateret. Hvis du er interesseret, så se her: http://www.gi.ee/geoturism/MetCraters_ENG_062011_100dpiS.pdf.

Vi forlader Kuressaare i flot solskin; men med truende skydække og skyer i horisonten, og det begynder at regne kort før vi når færgen. Regnen er tiltrængt, da der ikke har regnet her i de sidste 3-4 uger. Færgen sejler fra Triigi kl. 9.30 og ankommer til Söru kl. 10.45. Færgen hed Regula, og har såmænd tidligere sejlet på Helsingør-Helsingborg overfarten.

Lokalitet 14. Linnuvaatlustorn. En strandeng. Det var ret blæsende, og vi var der lidt over en time fra kl. 11. Vi går forbi et fugle observationstårn ud til vandet, hvor der var en stor skarvkoloni og man kan høre en masse fugle.

Lokalitet 15. Kassari Loopealne. Et alvar græsland.

Kl. 13 er der frokost, som vi indtager siddende på stenene omkring en parkeringsplads. Her er kun 13 grader og blæsende, så det varme tøj blev fundet frem. De fleste går en tur i et ene-krat, over en strandeng og ind i skov med 4 arter Vintergrøn: grønlig, enblomstret, ensidig og skærm (afblomstret). Tre af os ville ud på den yderste odde, men grundet småregn, blæst og manglende tid blev vores udflugt afkortet. Se kort.

Lokalitet 16. Kassari Kabel. Et ældre stråtækt kapel med kirkegård.

Vi skulle lede efter noget bag kapellet; men ingen vidste hvad det var, vi skulle lede efter. Bag kapellet fandt vi blade af Desmerurt og 2 hugorme-hamme.

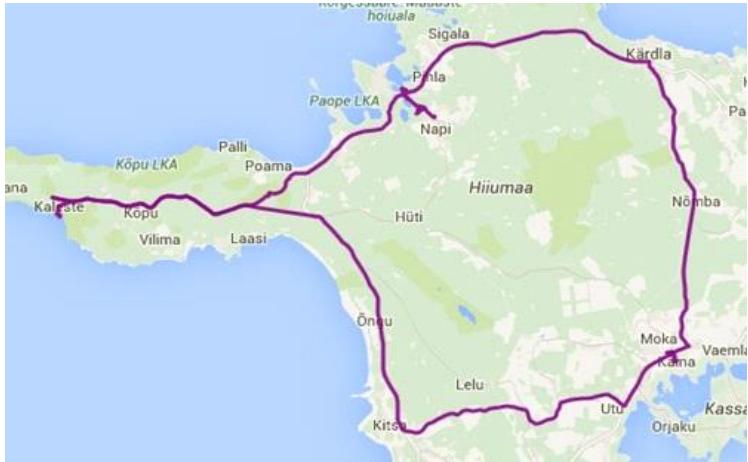
Kl. 15 gik vi rundt i en strandeng og et kærrområde. Claus gik helt ud i området, hvor vandet kommer ved højvande, men resten gik langs skoven. Da vi kom tilbage til kapellet kom solen igen, og der blev blå himmel; men stadig køligt. Vi så en snog i kirkegårdsmuren.

Vi kørte videre og gjorde et vigtigt indkøbsstop i Konsum inden vi blev indlogeret på **Lõokese Hotell** ved 17-tiden. Hotellet er af ældre dato (muligvis et tidligere kollektiv), og spisesalen er lejrskoleagtig. Værelserne er farvekoordinerede: enten i gule, røde eller blå farver. Der er store tunge fyrretræsmøbler og TV'et er billedrørsmodel. Men her er pænt og rent, og der er mange planter i vinduerne, bl.a. kæmpestore Pelargonier. Der er 37 værelser, og det virker som om, vi er de eneste gæster.

Vi blev meget forskelligt indlogeret. Nogle i en herskabslejlighed med sauna, andre i mindre værelser på førstesalen og nogle havde dør ud til en swimmingpool.

Kl. 19 er der aftensmad. Forret: suppe med grøntsager og lammekød. Hovedret: lammekød i hvid sovs med kartofler og frisk salat. Dessert: En lokal ret, der hedder Kohupiima Kreem. Den er lavet af hytteost samt surmælk, der har været opvarmet. Ovenpå et lag jordbærpuré.

En begivenhedsrig dag med mange indtryk. Vi gik tidligt i seng.

Orkidehave i Kõrgessaare med mange sjældne planter (Foto: Sten)

Skærm-vintergrøn (Foto: Inger)

Fruesko (Foto: Malene)

Torsdag 9. juni

Tove & Rudy, tekst

Der blev om natten observeret og hørt skov-hornugle ved hotellet. Estland fik bank 8-0 af Portugal i en optaktskamp til EM. Morgenmad med blandt andet stegt sild i lage.

Körgessaare: Orkidehave ved vejen med russows gógeurt, kødfarvet gógeurt, ridder-gógeurt, ægbladet fliglæbe, sump-hullæbe, langakset trådspore, langsoret gógelilje og blade af pukkellæbe. Derudover sås mose-vintergrøn.

Tiiu fik assistance af 2 lokale skolelærere, vistnok mor og datter. Disse nydelige kvinder førte os til et hemmeligt sted, lok.18, ved en trækirke og transformerstation. Efter en lidt strabadserende vandring fandt vi Russows gógeurt, Hjertebladet fliglæbe, sump-hullæbe, mygblostm, skov-gógeurt og flueblomst. Der var også vibefedt, melet kodriver og bredbladet kæruld. Derefter frokost i skolegården.

200 års skov ved Körgessaare (lok. 19)

Her sås fruesko i tusindvis fuldt udsprunget. Utroligt smukt. Der var også hjertebladet fliglæbe, flueblomst, kødfarvet gógeurt, bakke-gógelilje og rederod. Der blev også fundet mose-vintergrøn, ensidig og grønlig vintergrøn og stander af snylerod.

Pludselig var Tiiu optaget af et andet selskab og værdigede os ikke et blik. Forståeligt nok, da det viste sig at være hendes øverste chef, miljøministeren, med følge, som var på turné landet rundt.

Kaleste på Köpuhalvøen (lok. 20)

2 km. til strand og tilbage gennem fyreskov med mos. Vi så rød hullæbe i mængder og knapt udsprunget klit-fladbælg, marshalm, hjælme, strand-mandstro, strand-arve og opret kobjælde. Der var også enblomstret, grønlig og skærmblostmret vintergrøn, knærod, snylerod og dagens clou Linnea. Ikke at forglemme rynket rose.

Søren med orkideer i Vahtrepa – kæret. Malene fotograferer ulvelort i Pihla – Kaibaldi skovreservatet nær Kärdla. Til venstre dyr og produkter i uldspinderiet ved Kaina.

Fredag den 10. juni

Malene & Sten, tekst og fotos

Dagen startede tørt, men gråt i gråt. Vi kørte til Kalaste og gik en travetur langs den kystnære erosionsklippe her. Ikke særlig høj måske et par meter eller tre, men kalkholdig og bregnerig. Rigtig god udsigt over strandenge og græssede og ugræssede kær og ferske enge.

Stadig gråt – eller måske endnu mere kørte vi til Vahtrepa, hvor vi besøgte et skovomkranset rigkær med bl.a orkideer og melet kodriver. Interessant nok, var mange af orkideernes knolde ædt af traner og planterne derfor hængende eller slappe.

I regn kørte vi vores botaniske guide, Tiuu, til færgen, så hun kunne komme hjem.

Stadig i gråt kørte vi til et pænt frilandsmuseum, hvor vi kunne spise indendørs og derpå til skovområdet Pihla-Kailbaldi sydvest for byen Kärdla, hvor vi så og fotograferede ulvelort (verificeret i Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning). Nogle gik en runde på 5 km. mere end os, men så vist ikke noget af interesse.

På vejen hjem opsøgte vi uldbutikken tæt på Kaina, hvor vi boede, og her gik flere af de kvindelige deltagere ”amok” i de fine varer. Nogle af vi andre fik kaffe med likør i cafeen og så havørn og store regnspover.

Siden hen til hotellet på ny og en hyggelig aften.

Lørdag den 11. juni

Lene

Vi stod op til en meget mørk himmel, og det blæste koldt. Inden vi kørte fra hotel Lõokese, blev der taget et gruppebillede. Både et med vores gode chauffør som Terkel tog og bagefter et som chaufføren tog. Vi kom til havnen i god tid, og selvom det blæste rigtig koldt, var vi mange der lige skulle ud og fotografere på havnen. Både skulpturen af fiskerkonnen, der kigger ud over havet og Manden med geden.

Det var en legende om en kaptajn, som engang have fornærmet en lokal mand fra Käina området. Denne mand besluttede at ville tage hævn over kaptajnen. En dag tog manden til havnen med sin ged, men ventede med at vise sig til færgen havde lagt fra land. Han gik ud på molen og så ud som om han ventede på at færgen skulle vende om. Kaptajnen så manden der var kommet for sent og vendte tilbage til færgelejet. Manden ignorerede kaptajnen og begyndte at snakke med sin ged. Du ønskede at se et jernskib, så kig godt på det. Kaptajnen råbte nu ad manden. "Skynd dig nu at komme ombord". Manden svarede, at han kun var kommet for vise geden et jernskib, og henvendt til geden sagde han "Manden der råber og bander, er skibets kaptajn." Kaptajnen blev så vred, at han anmeldte manden. Men retten fandt, at det var en god joke, og han slap for tiltale.

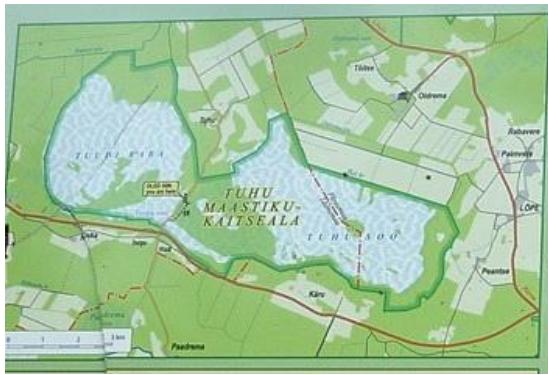

Manden og geden

Fiskerkonen

I et hjørne af havnen lå en måge på rede. Der var sat et trådhægn omkring den, så den ikke blev jaget op af nysgerrige. Selve overfarten tog ca. 1½ time.

Tuhu

Vi kørte tilbage til lokalitet 5 Tuhu, hvor vi skulle se efter Hjertelæbe og spise vores frokost. Lige før vi stoppede, løb der tre traner over engen. Det var temmelig køligt at sidde og spise frokosten. Men på sådan et fantastisk sted, betød det ikke noget. Jeg sad ved grøften og kunne have skrevet en lang planteliste, bare fra denne position. Nogle gik igen ud ad den lange planke. Andre gik lidt ud af vejen i begge retninger. Til den ene side blev der nu fundet Fruesko og til den anden side oppe på det tørre, blev der mirakuløst fundet Mygblostm. På denne lokalitet kunne man godt bruge en hel dag, men man skulle være iført lange gummistøvler. Vi fandt desværre ikke Hjertelæbe.

Vi var næsten kun lige begyndt at køre mod Riga, da det begyndte at styrte ned. Vi havde et lille toiletstop ved grænsen. Det regnede hele vejen til Riga. Vi blev hurtigt indkvarteret på Hotel Icelande.

Om aftenen skulle vi til festmiddag inde i Riga på restaurant Kalku Värti. Vi blev kørt derind, da det stadig regnede. Vi blev placeret ved 4 runde borde. Menuen var fin og der blev musiceret i baggrunden. Tjenerne have handsker på, når de serverede maden. Vi blev igen kørt tilbage, da det stadig regnede. Vi var nogle stykker, der havde snakket om at sætte os lidt på hotellet og hygge os denne sidste aften. Men da vi trådte ind i hotellet, var der en forrygende larm af musik. Vi fortrak hurtigt ind i elevatoren eller ud på trappen. Dernede kunne man ikke sidde og føre en samtale.

På restaurant

Lørdag den 11. juni

Terkels impressioner

Lørdag skulle vi køre den lange tur til Riga. Afgang kl. 9 som sædvanligt, dog nåede vi, med chaufførens hjælp, at få taget gruppebilledet før vi kørte. Der var kun en snes km til færgen og vi fik lidt ventetid.

Ud af busvinduet kunne vi se en skulptur af en mand og et dyr. Det var en gammel mand og en ged. På et skilt stod en historie om at manden var blevet sur på kaptajnen. En anden dag kom mand og ged lige efter at færgen var sejlet og så ud som om de skulle med, så færgen bakkede ind efter dem, og så lo manden bare ad kaptajnen. Færgegeselskabet anlagde sag mod ham men tabte, dommeren regnede det bare for en spøg.

I nærheden var et stykke plæne indhegnet. Det var øjensynlig et fuglebeskyttelsesområde: en måge lå på rede (plænen var et af de mange slæede – og botanisk kedelige – græsområder vi så på turen).

Færgeoverfarten tog godt en time. Vi kørte en lille omvej hen til lok 5, hvor vi spiste frokost efter at være budt velkommen af tre gående traner nær vejen. Jeg så flere for mig nye plantearter: storlæbet blærerod, med store blærer, og fin kæruld, som jeg ikke havde set da vi var der sidst, da bemærkede jeg kun liden kæruld (uld-tuekogleLeaks) som der var meget af.

Videre med bussen gennem Pärnu til grænsen til Letland, hvor der som på udturen var tisse- og indkøbspause. Her fik jeg fik købt Vana Tallinn-likør. Aftenen før havde jeg læst at den burde enhver turist i Estland købe, og da jeg talte om det blev jeg budt på den efter middagen og fik at vide at jeg skulle købe den sorte. Da jeg var på vej ud på en aftentur til brugsen (som har åbent til kl. 22) huskede jeg, at man kun må købe øl mv. kl 10-18.

Kl. 17.30 var vi fremme ved det store nye Islande Hotel i Riga.

Kl. 19 kørte bussen os til afslutnings-festmiddagen i restaurant Kalju värti i den indre by hvor vi sad indendørs(!) og fik god og fint anrettet mad. Ved desserten sagde nogen at de var trætte uden at have lavet ret meget andet end at sidde og døse i bussen, måske ville de får svært ved at falde i søvn. Det fik mig til at gå de 1,6 km (i luftlinje) tilbage til hotellet, gennem den gamle by og over Vanšubroen over Daugava i småregn og vind. Da jeg var midt på broen kørte en velkendt blå bus forbi.

Fra trappen op til broen så jeg noget hvidt inde på jernkonstruktionen under broen (kan ses i midten af det første billede, som jeg tog dagen efter). På et forstørret fotografi kunne jeg se at det var en skævt ophængt plade med et billede af Lenin. Det kunne se ud, som om der drypper blod ud af den.

Søndag den 12. juni. Riga og hjemad

Malene & Sten, tekst.

Vi havde det meste af dagen til byture, da flyet først ville returnere til København hen under aften.

Vi foreslog derfor, at vi ville lede en travetur i en del af det gamle Riga. Her er mange huse bygget i den såkaldte Art Nuveau eller Jugend-stil, som havde sin storhedstid i perioden fra ca. 1890 – 1910. Riga er, med over 700 bevarede bygninger, den by i verden med de flest bevarede huse i Jugendstil.

Vi fulgte den rute, som guiden Lonely Planet anviser, men der er i sagens natur mange andre fantastiske steder. Sten var i Riga i 1993, hvor der var tid til at kigge op i en række helt utroligt, smukke trappeopgange i en anden del af Riga.

Byggestilen er en overpyntning af facader, opgange og forrum og indgangspartier med figurer helt op til 5. sals højde med motiver som portrætter, blomster, afklædte mænd og kvinder, sfinxer og lignende.

Tæt på det sted hvor Lonely Planets rute ender, er der en plads med flere restauranter, og vi fandt alle plads på en frokostcafe i det gode solskinsvejr.

Ud på eftermiddagen listede vi hjemad til Hotel Islande i samlet flok og hyggede os udendørs i det fortsat gode vejr med kaffe, the og god hvidvin, mens vi ventede på bussen til lufthavnen.

Den kom i fin stil – vi kom også fint hjem i turbo-propelmaskinen fra Baltic Air – hjem fra en, tror vi, de fleste synes, vellykket tur med et glimrende program som en blanding af turen for 21 år siden og nye lokaliteter, som Tiiu foreslog.

Fotos: n.tv. Sten. Resten Malene.

Svampe

Leif Wegge

Dag 1.

- Lokalitet

Randbæltet hovporesvamp (*Fomitopsis pinicola*)

Tøndersvamp (*Fomes fomentarius*)

Skællet stilkporesvamp (*Polyporus squamosus*) Flad lakporesvamp (*Ganoderma applanatum*)

- Lokalitet

Skællet stilkporesvamp (*Polyporus squamosus*)

Randbæltet hovporesvamp (*Fomitopsis pinicola*)

Tøndersvamp (*Fomes fomentarius*)

Foranderlig stilkporesvamp (*Polyporus leptocephalus*)

Flad lakporesvamp (*Ganoderma applanatum*) Pære-støvbold (*Lycoperdon pyriforme*)

Skællet stilkporesvamp (*Polyporus squamosus*)

Laksefarvet voksskind (*Peniophora incarnata*)

Ved hotellet sås: Svolporesvamp (*Laetiporus sulphureus*)

Randbæltet hovporesvamp (Fomitopsis pinicola)

Dag 2.

- Lokalitet

Tørvemos-navlehat (*Arrhenia gerardiana*)

Birkeporesvamp (*Piptoporus betulinus*)

Randbæltet hovporesvamp (*Fomitopsis pinicola*)

- Lokalitet

Skællet stilkporesvamp (*Polyporus squamosus*)

- Lokalitet

Ingen svampe set

- *Tørvemos navlehat (Arrhenia gerardiana)*

Dag 3.

- Lokalitet

Ingen svampe set.

- Lokalitet

Tøndersvamp (*Fomes fomentarius*)

Rustbrun ildporesvamp (*Fuscoporia ferruginosa*)

Randbæltet hovporesvamp (*Fomitopsis pinicola*)

Almindelig violporesvamp (*Trichaptum abietinum*)

- Lokalitet

Ingen svampe set.

- Lokalitet

Svovlporesvamp (*Laetiporus sulphureus*)

Dag 4.

- Lokalitet (11)

Svovlporesvamp (*Laetiporus sulphureus*)

- Lokalitet (12)

Almindelig violporesvamp (*Trichaptum abietinum*)

Tøndersvamp (*Fomes fomentarius*)

3 Svojporesvamp (*Laetiporus sulphureus*)

- Lokalitet (13)

Ingen svampe set.

Dag 5.

- Lokalitet (14)

Ingen svampe set

- Lokalitet (15)

Skællet stilkporesvamp (*Polyporus squamosus*)

- Lokalitet (16)

Håret læderporesvamp (*Stereum hirsutum*)

Tøndersvamp (*Fomes fomentarius*)

Almindelig violporesvamp (*Trichaptum abietinum*)

Dag 6.

- Lokalitet (17)

Randbæltet hovporesvamp

(*Fomitopsis pinicola*)

Poppel ildporesvamp (*Phellinus*

opulicola)

- Lokalitet (18)

Randbæltet hovporesvamp

(*Fomitopsis pinicola*)

Fyre-korkhat (*Gloeophyllum sepiarium*)
Foranderlig stilkporesvamp (*Polyporus leptocephalus*)
Rosenrust (*Puccinia coronata*)
Forårs-stilkporesvamp
(*Polyporus ciliatus*)
Tøndersvamp (*Fomes omentarius*)

- Lokalitet (19)

Randbæltet hovporesvamp (*Fomitopsis pinicola*)

- Lokalitet (20)

Skællet stilkporesvamp (*Polyporus squamosus*)

4 Frynset stjernebold (*Geastrum fimbriatum*)

Dag 7.

- Lokalitet (21)

Almindelig violporesvamp (*Trichaptum abietinum*)

- Lokalitet (22)

Tøndersvamp (Fomes fomentarius) Birkeporesvamp (Piptoporus betulinus)

Frynet stjernebold (Geastum fimbriatum)

Almindelig bruskbold (Scleroderma citrinum)

Ved museet sås:

Skællet stilkporesvamp (Polyporus squamosus)

Gul bævresvamp (Tremella mesenterica)

Almindelig bævretop (Exidia plana)

Almindelig netbladhat (Paxillus involutus)

- Lokalitet (23)

Tøndersvamp (Fomes fomentarius)

Randbæltet hovporesvamp (Fomitopsis pinicola)

Almindelig violporesvamp (Trichaptum abietinum)

Sommerfugle

Søren Grøntved Christiansen

På turen blev der set forbavsende få sommerfugle. Selvom der blev set flere meget spændende arter, blev flere forventede arter ikke set. Den væsentligste forklaring er, at vi ikke var der i deres flyvetid. En anden kan være, at vi kom efter en lang og meget varm periode, som kan have reduceret antallet af sommerfugle drastisk.

Størst opmærksomhed vakte adskillige fund af brunlig perlemorsommerfugl siddende fanget på blade af langbladet soldug. Bedste fund var en sløv og meget fotovillig askepletvinge, men også en svalehale og en hedepletvinge blev genstand for stor opmærksomhed.

Artsliste med kommentarer:

Svalehale.

Et eksemplar flyvende på løveng på Saaremaa den 6. juni.

Skovhvidvinge.

Et eksemplar langs skovvej gennem fyreskov på Hiumaa den 9. juni. Tidligere i DK, men nu uddød. Kan forveksles med enghvidvinge, men flere eksperter har ud fra Lenes foto vurderet den til mest sandsynligt at være en skovhvidvinge. Malene fotograferede det samme eller et andet individ omkring $\frac{1}{2}$ time senere i det samme område.

Sortåret hvidvinge.

Flere individer på Saaremaa den 6. juni og på Loo alvar den 7. juni. (Foto: Erika.)

Brunlig perlemorssommerfugl.

Hyppig på og i randen af moserne på fastlandet. Flere steder i Nigula-reservatet blev der den 4. juni set døde sommerfugle fastklistret på blade af langbladet soldug.

Brunlig perlemorssommerfugl fortærtes af langbladet soldug. Foto: Erika.

Brunlig perlemorsommerfugl fra Nigulla. Foto: Sten.

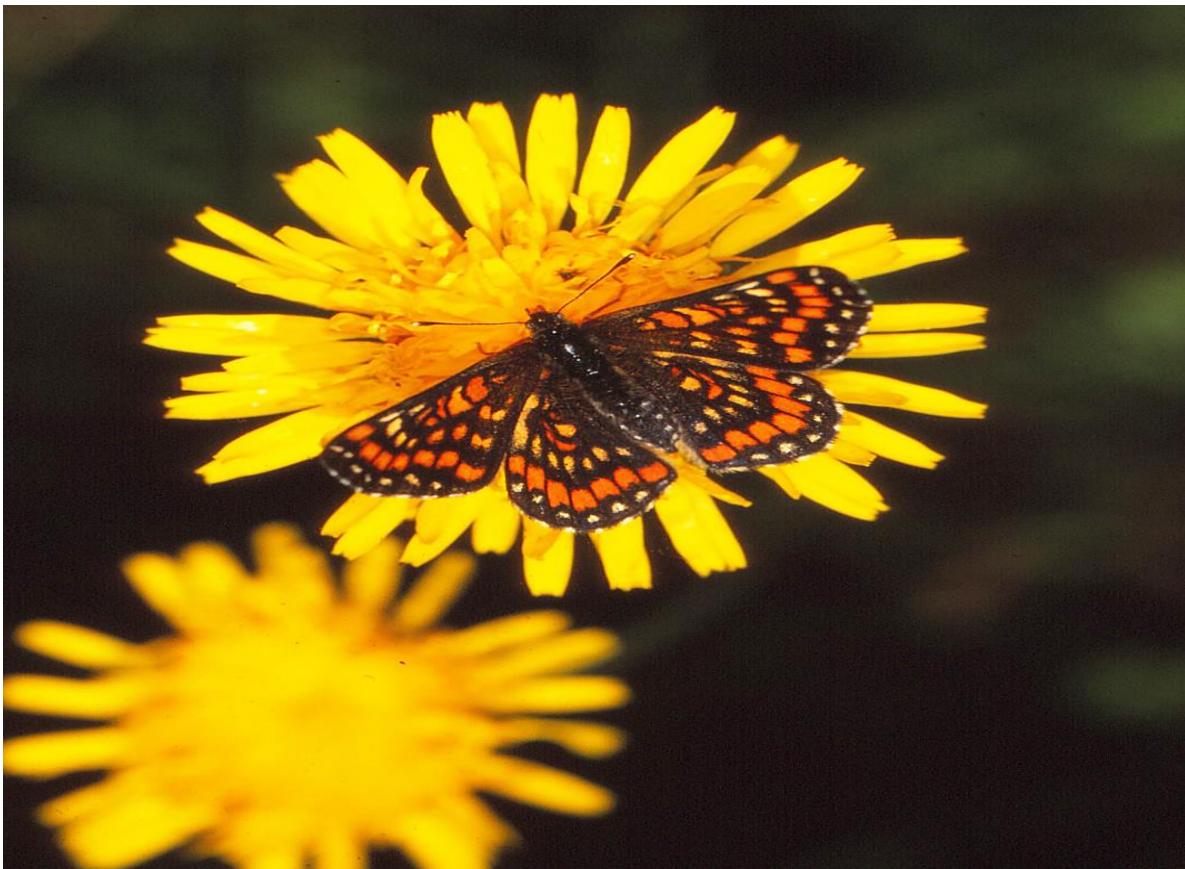
Hedepletvinge.

Et eksemplar set i Sørve Viieristi kæret på Saaremaa den 7. juni. På Habitatdirektivets bilag II. Nu meget sjælden i DK, kun i Nordjylland.

Askepletvinge.

Et eksemplar blev fundet langs skovvej på det centrale Hiumaa 10. juni. (Foto: Erika.). På Habitatdirektivets bilag II. Et meget gammelt fund i DK. Næsten forsvundet fra Sverige. Sjovt nok blev et eksemplar fundet på det estiske fastland på Botanisk Forenings ekskursion i 1995.

Askepletvinge – Emmajöe Suursoo, de store sumpe mod nordøst. 25.6.1995, skannet fra dias. Foto: Sten.

Moserandøje.

Flere eksemplarer set på højmosefladen i Nigula naturreservat på fastlandet den 4. juni.

Mose-randøje (foto: Søren)

Herorandøje.

2 eksemplarer fløj rundt på løvengen med fruesko i Loode skoven på Saaremaa den 7. juni. Tidligere på Sjælland, men nu uddød i DK. På Habitatdirektivets bilag II.

Skovrandøje.

Set adskillige steder. Den mest sete sommerfugl på turen.

Grøn busksommerfugl.

Få individer i randen af højmosen i Nigula-reservatet den 4. juni.

Foto: Søren.

Dværgblåfugl

På fastlandet den 4. juni, på Loo Alvar på Muhu den 5. juni og den 7. juni på Saaremaa.

Dværg-blåfugl (Foto: Jytte Leopold)

Desuden almindelige arter som skovblåfugl, almindelig blåfugl, okkergul randøje, grønåret kålsommerfugl og nældens takvinge samt citronsommerfugl og stor kålsommerfugl.

Fugle

Sammenstillet af Thyge
Enevoldsen

Dansk navn	Latinsk navn	Bemærkning
Knopsvane	<i>Cygnus olor</i>	
Sangsvane	<i>Cygnus cygnus</i>	Set ved Nigula.
Grågås	<i>Anser anser</i>	
Gravand	<i>Tadorna tadorna</i>	
Gråand	<i>Anas platyrhynchos</i>	
Knarand	<i>Anas strepera</i>	
Skeand	<i>Anas clypeata</i>	
Krikand	<i>Anas crecca</i>	
Taffeland	<i>Aythya ferina</i>	
Troldand	<i>Aythya fuligula</i>	
Ederfugl	<i>Somateria mollissima</i>	
Fløjlsand	<i>Melanitta fusca</i>	
Havlit	<i>Clangula hyemalis</i>	
Hvinand	<i>Bucephala clangula</i>	
Stor Skallesluger	<i>Mergus merganser</i>	
Toppet Skallesluger	<i>Mergus serrator</i>	
Lille Lappedykker	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	
Toppet Lappedykker	<i>Podiceps cristatus</i>	
Skarv	<i>Phalacrocorax carbo</i>	
Rørdrum	<i>Botaurus stellaris</i>	Kuressaare
Fiskehejre	<i>Ardea cinerea</i>	
Hvid Stork	<i>Ciconia ciconia</i>	Flere set på rede langs vejene, mest på fastlandet.
Havørn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Soeginina Pank og lokalitet 16
Rød Glente*	<i>Milvus milvus</i>	Käina
Rørhøg	<i>Circus aeruginosus</i>	Bl.a. set ved Kabli.
Musvåge	<i>Buteo buteo</i>	
Blishøne	<i>Fulica atra</i>	
Trane	<i>Grus grus</i>	Set mange steder, bl.a. 150 ved Kabli.
Strandskade	<i>Haematopus ostralegus</i>	
Klyde	<i>Recurvirostra avosetta</i>	
Strandhjejle	<i>Pluvialis squatarola</i>	Kabli.
Hjejle	<i>Pluvialis apricaria</i>	
Vibe	<i>Vanellus vanellus</i>	
Tinksmed	<i>Tringa glareola</i>	Tuhu.
Rødben	<i>Tringa totanus</i>	
Hvidkliре	<i>Tringa nebularia</i>	Kabli.
Storspove	<i>Numerius arquata</i>	
Småspove	<i>Numenius phaeopus</i>	lokalitet 16
Dobbeltbekkasin	<i>Gallinago gallinago</i>	Kabli.
Hættemåge	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	
Stormmåge	<i>Larus canus</i>	
Sølvymåge	<i>Larus argentatus</i>	
Svartbag	<i>Larus marinus</i>	Splitterne
Dværgmåge	<i>Hydrocoloeus minutus</i>	Fjordterne
Dværgterne	<i>Sternula albifrons</i>	Havterne
		<i>Sterna sandvicensis</i>
		<i>Sterna hirundo</i>
		<i>Sterna paradisaea</i>

Klippedue	<i>Columba livia (domest.)</i>	
Ringdue	<i>Columba palumbu</i>	
Gøg	<i>Cuculus canorus</i>	
Skovhornugle	<i>Asio otus</i> Par muligvis med unger i trægruppe uden for hotellet i Käina.	
Mursejler	<i>Apus apus</i>	
Sanglærke	<i>Alauda arvensis</i>	
Landsvale	<i>Hirundo rustica</i>	
Bysvale	<i>Delichon urbicum</i>	
Engpiber	<i>Anthus pratensis</i>	
Skovpiber	<i>Anthus trivialis</i>	
Hvid Vipstjert	<i>Motacilla alba</i>	
Gul Vipstjert	<i>Motacilla flava</i>	Flere set ved Kabli.
Citronvipstjert	<i>Motacilla citreola</i>	Kun en enkelt set ved Kabli (hun).
Rødhals	<i>Erythacus rubecula</i>	
Nattergal	<i>Luscinia luscinia</i>	
Stenpikker	<i>Oenanthe oenanthe</i>	
Bynkefugl	<i>Saxicola rubetra</i>	
Sangdrossel	<i>Turdus philomelos</i>	
Sjagger	<i>Turdus pilaris</i>	
Solsort	<i>Turdus merula</i>	
Høgesanger	<i>Sylvia nisoria</i>	Flot syngende ved p-pladsen Soeginina Pank
Havesanger	<i>Sylvia borin</i>	
Munk	<i>Sylvia atricapilla</i>	
Tornsanger	<i>Sylvia communis</i>	
Sivsanger	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	
Rørsanger	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Kuressaare
Kærsanger	<i>Acrocephalus palustris</i>	Kuressaare
Buskrørsanger	<i>Acrocephalus dumetorum</i>	Laelatu-Puhtu
Drosselrørsanger	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	Laelatu-Puhtu (Fra dæmningen)
Gulbug	<i>Hippolais icterina</i>	
Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>	
Skovsanger	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Hiiumaa
Gransanger	<i>Phylloscopus collybita</i>	
Lundsanger	<i>Phylloscopus trochiloides</i>	Syngende ved Laiksaare.
Fuglekonge	<i>Regulus regulus</i>	
Gærdesmutte	<i>Tringoides macularius</i>	
Grå Fluesnapper	<i>Muscicapa striata</i>	
Lille Fluesnapper	<i>Ficedula parva</i>	Syngende Laiksaare.
Musvit	<i>Parus major</i>	
Sortmejse	<i>Periparus ater</i>	
Blåmejse	<i>Cyanistes caeruleus</i>	

Topmejse *Lophophanes cristatus*

Sumpmejse *Poecile palustris*

Træløber *Certhia familiaris*

Rødrygget Tornskade *Lanius collurio*

Husskade *Pica pica*

Bl.a set ved grænseovergangen mellem Estland og Letland

Nøddekrike *Nucifraga caryocatactes* Set og
hørt 2 steder på Hiiumaa (10/6)

Allike *Corvus monedula*

Gråkrage *Corvus cornix*

Ravn *Corvus corax*

Stær *Sturnus vulgaris*

Pirol *Oriolus oriolus* Laelatu-Puhtu

Gråspurv *Passer domesticus*

Skovspurv *Passer montanus*

Bogfinke *Fringilla coelebs*

Tornirisk *Carduelis cannabina*

Stillits *Carduelis carduelis*

Grønirisk *Chloris chloris*

Grønsisken *Carduelis spinus*

Dompap *Pyrrhula perrhula*

Lille Korsnæb *Loxia curvirostra* Ret almindelig, bl.a.
hørt og set ved Nigula.

Karmindompap *Carpodacus erythrinus*

Gulspurv *Emberiza citrinella*

På de følgende sider finder du familieliste og liste over orkideer og øvrige planter.

Orkideer

Liste over de 26 orkidé-taxa vi så på de 26 lokaliteter, vi besøgte, og hvoraf 3 var uden for de officielle lokaliteter.

Sammenstillet af Lene Køhler

Anacamptis morio Salep-Gøgeurt (10) **AB**

Anacamptis pyramidalis Horndrager (10) **K - BB**

Cephalanthera damasonium Hvidgul Skovlilje (6) **FB**

Cephalanthera longifolia Sværd-Skovlilje (6, 10) **FB - BAB**

Cypripedium calceolus Fruesko (5, 6, 11, 19) **FB - AB**

Dactylorhiza incarnata ssp. *cruenta* Blodpletet Gøgeurt (12, 18, 19, 21) **FB**

Dactylorhiza incarnata ssp. *incarnata* Kødfarvet Gøgeurt

(3, 4, 5, 6, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23) **FB - BAB**

Dactylorhiza incarnata ssp. *incarnata* var. *ochroleuca* Hvidgul Gøgeurt (5, 21) **FB**

Dactylorhiza maculata ssp. *fuchsii* Skov-Gøgeurt (5, 6, 7, 9, 11, 12, 18, 23) **FB**

Dactylorhiza maculata ssp. *maculata* Plettet Gøgeurt (18) **FB**

Dactylorhiza majalis ssp. *baltica* Baltisk Gøgeurt (3, 4, 6, 13, 18) **FB**

Dactylorhiza russowii Russows Gøgeurt (12) **BB**

Epipactis atrorubens Rød Hullæbe (7, 12, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 23) **K**

Epipactis helleborine Skov-Hullæbe (7, 11, 12, 14, 19) **K**

Epipactis palustris Sump-Hullæbe (5, 7, 12, 16, 17, 18, 19, 21) **V**

Goodyera repens Knærød (20) **V**

Gymnadenia conopsea Langakset Trådspore (5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 17, 18, 19, 21, 22) **BB - FB**

Liparis loeselii Mygblomst (5, 7, 13, 18) **FB**

Neottia cordata Hjertebladet Fliglæbe (18, 19) **FB**

Neottia nidus-avis Rederod (9, 18, 19, 21, 23) **FB - BAB**

Neottia ovata Ægbladet Fliglæbe (5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23) **BB - BAB**

Ophrys insectifera Flueblomst (6, 7, 10, 11, 12, 13, 18, 19, 21, 22) **FB - BAB**

Orchis mascula Tyndakset Gøgeurt (5, 10) **AB**

Orchis militaris Ridder-Gøgeurt (5, 6, 7, 10, 13, 17, 19, 21, 22, 23) **FB - BAB**

Platanthera bifolia ssp. *bifolia* Bakke-Gøgelilje (5, 7, 8, 10, 16, 17, 18, 19) **BB - FB**

Platanthera chlorantha Skov-Gøgelilje (6, 7, 9, 10, 13, 16, 17, 18, 19, 22) **BB - FB**

Koder til "Stadie"

K = Knop

BB = Begyndende blomstring

FB = Fuldblomstring

BAB = Begyndende afblomstring

AB = Afblomstret

V = Vegetativ

Kode	Internationalt navn	Dansk navn
ACOR	Acoraceae	Kalmusfam.
ADOX	Adoxaceae	Desmerurtfam.
ALIS	Alismataceae	Skebladfam.
AMAR	Amaranthaceae	Amarantfam.
APIA	Apiaceae	Skærmpantefam.
ARAC	Araceae	Arumfam.
ARIS	Aristolochiaceae	Slangerodfam.
ASPA	Asparagaceae	Aspargesfam.
ASPL	Aspleniaceae	Radeløvfam.
ASTE	Asteraceae	Kurvplantefam.
ATHY	Athyriaceae	Bægerbregnefam.
BALS	Balsaminaceae	Balsaminfam.
BERB	Berberidaceae	Berberisfam.
BETU	Betulaceae	Birkefam.
BORA	Boraginaceae	Rubladfam.
BRAS	Brassicaceae	Korsblomstfam.
CAMP	Campanulaceae	Klokkefam.
CANN	Cannabaceae	Hampfam.
CAPR	Caprifoliaceae	Gedebladfam.
CARY	Caryophyllaceae	Nellikefam.
CELA	Celastraceae	Benedtfam.
CIST	Cistaceae	Soløjefam.
CONV	Convolvulaceae	Snerlefam.
CORN	Cornaceae	Kornelfam.
CRAS	Crassulaceae	Stenurtfam.
CUPR	Cupressaceae	Cypresfam.
CYPE	Cyperaceae	Halvgræsfam.
DENN	Dennstaedtiaceae	Ørnegrænfam.
DROS	Droseraceae	Soldugfam.
DRYO	Dryopteridaceae	Mangeløvfam.
E LAE	Elaeagnaceae	Sølvbladfam.
EQUI	Equisetaceae	Padderokfam.
ERIC	Ericaceae	Lyngfam.
EUPH	Euphorbiaceae	Vortemælkfam.
FABA	Fabaceae	Ærteblomstfam.
FAGA	Fagaceae	Bøgefam.
GERA	Geraniaceae	Storkenæbfam.
GROS	Grossulariaceae	Ribsfam.
HALO	Haloragaceae	Tusindbladfam.
HYDC	Araliaceae	Vandnavlefam.
HYLO	Hydrocomiaceae	Mos
HYPE	Hypericaceae	Perikonfam.
HYPN	Hypnaceae	Mos
IRID	Iridaceae	Irisfam.
JUNC	Juncaceae	Sivfam.
JUNG	Juncaginaceae	Trehagefam.
LAMI	Lamiaceae	Læbeblomstfam.
LENT	Lentibulariaceae	Blærerodfam.
LINA	Linaceae	Hørfam.
LYCO	Lycopodiaceae	Ulvefodfam.
LYTH	Lythraceae	Kattehalefam.
MALV	Malvaceae	Katostfam.
MELA	Malvaceae	Katostfam.

Kode	Internationalt navn	Dansk navn
MENY	Menyanthaceae	Bukkebladfam.
MYRI	Myricaceae	Porsfam.
NYMP	Nymphaeaceae	Åkandefam.
OLEA	Oleaceae	Olivenfam.
ONAG	Onagraceae	Natlysfam.
ONOC	Onoteaceae	Druebregnefam.
OPHI	Ophioglossaceae	Sланетунgefam.
ORCH	Orchidaceae	Orkidefam.
OROB	Orobanchaceae	Gyvelkvælerfam.
OSMU	Osmundaceae	Kongebregnefam.
OXAL	Oxalidaceae	Surkløverfam.
PAPA	Papaveraceae	Valmuefam.
PARN	Parnassiaceae	Leverurtfam.
PINA	Pinaceae	Granfam.
PLAN	Plantaginaceae	Vejbredfam.
POAC	Poaceae	Græsfam.
POLG	Polygonaceae	Skedeknæfam.
POLP	Polypodiaceae	Engelsødfam.
POLY	Polygalaceae	Mælketurtfam.
PRIM	Primulaceae	Kodriverfam.
RANU	Ranunculaceae	Ranunkelfam.
RHAM	Rhamnaceae	Vrietornfam.
ROSA	Rosaceae	Rosenfam.
RUBI	Rubiaceae	Kransbladfam.
SALI	Salicaceae	Pilefam.
SAPI	SAPI	Sapindaceae
SCHE	Scheuchzeriaceae	Blomstersivfam.
SCRO	Scrophulariaceae	Maskeblomstfam.
SELA	Selaginaceae	Dværggulgefodfam.
SOLA	SOLA	Solanaceae
THEL	Thelypteridaceae	Kærmangeløvfam.
THYM	Thymelaeaceae	Dafnefam.
TOFI	Tofieldiaceae	Bjørnebrodfam.
TYPH	Typhaceae	Dunhammerfam.
ULMA	Ulmaceae	Elmefam.
URTI	Urticaceae	Nældefam.
VIOL	Violaceae	Violfam.
WOOD	Woodsiaceae	Fjerbregnefam.

Fam.	Latinsk Navn	Lokalitet Dansk Navn	(Dato)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	A	11	12	B	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	C	23
				4	4	4	4	5	5	5	6	6	6	7	7	7	8	8	8	9	9	9	9	9	10	10	10		
GERA	<i>Geranium sanguineum</i>	Blodrød Storkenæb						x	x	x	x	x	x																
GERA	<i>Geranium sylvaticum</i>	Skov-Storkenæb					x	x	x	x	x	x	x																
ROSA	<i>Geum rivale</i>	Eng-Nellikerod				x	x	x	x	x	x	x	x				x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
ROSA	<i>Geum urbanum</i> x <i>G. urbanum</i>	Høj-Nellikerod																											
ROSA	<i>Geum urbanum</i>	Feber-Nellikerod			x	x	x	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
IRID	<i>Glaucium fimbrilligerum</i>			x																									
POAC	<i>Glyceria fluitans</i>	Manna-Sødgæs															x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
ORCH	<i>Goodyera repens</i>	Knærød																	x										
ORCH	<i>Gymnadenia conopsea</i>	Langakset Trådspore				x	x	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
WOOD	<i>Gymnocarpium dryopteris</i>	Tredelt Egebregne			x	x										x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
WOOD	<i>Gymnocarpium robertianum</i>	Kalk-Egebregne														x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
CARY	<i>Gypsophila fastigiata</i>	Sand-Gipsurt										x				x													
CIST	<i>Helianthemum nummularium</i>	Filtet Soløje			x											x												x	
RANU	<i>Hepatica nobilis</i>	Blå Anemone		x			x	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
APIA	<i>Heracleum sphondylium</i> ssp. <i>sibiricum</i>	Heracleum sphondylium ssp. <i>sibiricum</i>				x										x													
APIA	<i>Heracleum sphondylium</i>	Almindelig Bjørneklo					x									x													
CARY	<i>Hernaria glabra</i>	Glat Brudurt		x				x								x										x	x		
BRAS	<i>Hesperis matronalis</i>	Vellugtende Aftenstjerne														x											x		
ASTE	<i>Hieracium murorum</i>								x																	x	x		
ASTE	<i>Hieracium umbellatum</i>	Smalbladet Høgeurt					x	x																	x	x			
ASTE	<i>Hieracium vulgatum</i>	Almindelig Høgeurt				x				x	x					x								x	x	x			
POAC	<i>Hierochloë australis</i>	Finsk Festgræs					x											x											
POAC	<i>Hierochloë odorata</i>	Vellugtende Festgræs		x	x											x													
ELAE	<i>Hippophae rhamnoides</i>	Havtorn					x				x					x													
PLAN	<i>Hippuris vulgaris</i>	Hestehale														x									x	x	x		
CARY	<i>Honckenya peploides</i>	Strandarve														x									x	x	x		
CANN	<i>Humulus lupulus</i>	Humle		x												x								x	x	x			
HYDC	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	Vandnavle																							x	x	x		
SOLA	<i>Hyoscyamus niger</i>	Bulmeurt														x									x	x	x		
HYPE	<i>Hypericum hirsutum</i>	Lådden Perikon														x								x	x	x	x		
HYPE	<i>Hypericum maculatum</i>	Kantet Perikon		x												x								x	x	x	x		
HYPE	<i>Hypericum perforatum</i>	Prikbladet Perikon		x												x								x	x	x	x		
ASTE	<i>Hypocharis maculata</i>	Plettet Kongepen		x	x											x								x	x	x	x		

Fam.	Latinsk Navn	Dansk Navn	(Dato)	Lokalitet		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	A	11	12	B	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	C	23
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	A	11	12	B	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	C	23		
POLG	<i>Persicaria lapathifolia</i> ssp. <i>pallida</i>	Bleg Pileurt																													
APIA	<i>Peucedanum oreoselinum</i>	Bakke-Svovlrod			x																										
APIA	<i>Peucedanum palustre</i>	Kær-Svovlrod		x	x	x																				x					
POAC	<i>Phalaris arundinacea</i>	Røgræs		x																											
THEL	<i>Phegopteris connectilis</i>	Dunet Egebregne																	x												
POAC	<i>Phleum phleoides</i>	Glat Rottehale																	x												
POAC	<i>Phleum pratense</i>	Eng-Rottehale		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				
POAC	<i>Phragmites australis</i>	Tragrør																	x												
CAMP	<i>Phyteuma spicatum</i>	Aks-Rapunsel		x															x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
PINA	<i>Picea abies</i>	Rød-Gran		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				
ASTE	<i>Pilosella cymosa</i>	Kvast-Høgeurt																	x												
ASTE	<i>Pilosella lactucella</i>	Lancetbladet Høgeurt		x															x												
ASTE	<i>Pilosella officinarum</i>	Håret Høgeurt			x													x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
APIA	<i>Pimpinella major</i>	Stor Pimpinelle		x														x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
APIA	<i>Pimpinella saxifraga</i>	Almindelig Pimpinelle		x		x											x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
LENT	<i>Pinguicula vulgaris</i>	Vibefedt			x												x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
PINA	<i>Pinus sylvestris</i>	Skov-Fyr		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				
PLAN	<i>Plantago lanceolata</i>	Lancet-Vejbred		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				
PLAN	<i>Plantago major</i> ssp. <i>major</i>	Glat Vejbred			x												x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
PLAN	<i>Plantago maritima</i>	Strand-Vejbred															x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
ORCH	<i>Platanthera bifolia</i> ssp. <i>bifolia</i>	Bakke-Gøggelje		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				
ORCH	<i>Platanthera chlorantha</i>	Skov-Gøggelje		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				
POAC	<i>Poa angustifolia</i>	Smalbladet Rapgræs		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				
POAC	<i>Poa annua</i>	Enårig Rapgræs		x													x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
POAC	<i>Poa compressa</i>	Fladstrætt Rapgræs		x												x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
POAC	<i>Poa nemoralis</i>	Lund-Rapgræs		x												x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
POAC	<i>Poa pratensis</i> ssp. <i>irrigata</i>	Blågrøn Rapgræs		x												x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
POAC	<i>Poa pratensis</i> ssp. <i>pratensis</i>	Eng-Rapgræs		x												x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
POAC	<i>Poa trivialis</i>	Almindelig Rapgræs		x	x	x										x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
POLY	<i>Polygonum amara</i>	Bitter Mælkeurt		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				
POLY	<i>Polygonum cornosum</i>	Top-Mælkeurt														x															
POLY	<i>Polygonum vulgaris</i>	Almindelig Mælkeurt		x	x	x																									
ASPA	<i>Polygonatum multiflorum</i>	Stor Konval		x	x	x																			x	x	x	x			

Lokalitet A: Fra hotel Georg Ots I Kuressaare og op til og rundt på borgområdet

Lokalitet B: Sörve fyr

Lokalitet C: Frilandsmuseet i Käina